[2018] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 497

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ

ਬਨਾਮ

ਨੰਦ @ ਨੰਦਕਿਸ਼ੋਰ ਸਿੰਘ

(2016 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 624)

23 ਜਨਵਰੀ, 2018

[ਐਨ. ਵੀ. ਰਮਾਣਾ ਅਤੇ ਐੱਸ. ਅਬਦੁਲ ਨਜ਼ੀਰ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ - ਉਪ ਧਾਰਾ 304, ਭਾਗ-1 ਅਤੇ 307 - ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਕਿ ਕੁਝ ਔਰਤਾਂ ਵਿਆਹ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਬਲਦੀ ਹੋਈ ਗੋਬਰ ਦੀ ਕੇਕ ਸੁੱਟੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ - ਇਲਾਜ ਦੌਰਾਨ ਦੋ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ - ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਰੁੱਧ ਉਪ ਧਾਰਾ 307, 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ 'ਤੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਧਾਰਾ 302 ਦੀ ਬਜਾਏ ਧਾਰਾ 304, ਭਾਗ-1 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਉਪ ਧਾਰਾ 307 ਅਤੇ 304 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ, ਭਾਗ-1 - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ - ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਆਯੋਜਿਤ: ਤੁਰੰਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਪੀੜਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ - 12 ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, 5 ਗਵਾਹ (ਦੋ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਸਮੇਤ) ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਬਣ ਗਏ - ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ (ਪੀਡਬਲਯੂ-5, ਪੀਡਬਲਯੂ-7) ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ - ਘਟਨਾ ਤੋਂ 13 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਲਈ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਜਿਸਦੀ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹੀ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ:

1. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਪੀੜਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। 12 ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਜ਼ਖਮੀ (ਪੀਡਬਲਯੂ 1), (ਪੀਡਬਲਯੂ 3), (ਪੀਡਬਲਯੂ 4), ਜ਼ਖਮੀ (ਪੀਡਬਲਯੂ 6) ਅਤੇ (ਪੀਡਬਲਯੂ 8), ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਰੋਧੀ ਬਣ ਗਏ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਥਿਤ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 5 ਅਤੇ ਪੀ. ਡਬਲਯੂ. 7 ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਭੌਤਿਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ 5 ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਤਾਂ ਉਹ ਚੰਦਰਮਾ ਰਹਿਤ ਰਾਤ ਸੀ, ਖੇਤਰ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਰੌਸ਼ਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਘਟਨਾ ਤੋਂ

ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, (ਪੀਡਬਲਯੂ.7) ਨੇ ਇਸਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੈਸ ਲਾਈਟ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। **[ਪੈਰਾ 9][500- ਜੀ-ਐਚ; 501-ਏ-ਬੀ]**

2. ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅੰਤਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ 16.06.1994 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਘਟਨਾ ਤੋਂ 13 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ, ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ 28.06.1994 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਦੇਰੀ ਦੀ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। **[ਪੈਰਾ 10] [501-ਬੀ-ਸੀ]**

3. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸਹੀ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਕਿ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਸਦੇ ਸਿੱਟੇ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। **[ਪੈਰਾ 11][501-ਡੀ-ਈ]**

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2016 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ. 624।

2009 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ. 349 ਵਿੱਚ ਗਵਾਲੀਅਰ ਵਿਖੇ ਜਬਲਪੁਰ ਵਿਖੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੇ 22.04.2009 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਵਰੂਪਮਾ ਚਤੁਰਵੇਦੀ, ਬੀ. ਐਨ. ਦੂਬੇ, ਅਰਜੁਨ ਗਰਗ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਿਧੀ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਵਕੀਲ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ **ਐਨ. ਵੀ. ਰਮਨਾ, ਜੇ.** ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

1. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਅਪੀਲ 22 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2009 ਨੂੰ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਗਵਾਲੀਅਰ ਵਿਖੇ ਬੈਂਚ ਦੇ 2002 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 349 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 304, ਭਾਗ I ਅਤੇ 307, ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਇੱਥੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਨੰਦ @ ਨੰਦਕਿਸ਼ੋਰ ਸਿੰਘ [ਐਨ. ਵੀ. ਰਮਾਣਾ, ਜੇ.]

ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

2. ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 1 ਜੂਨ, 1994 ਨੂੰ ਰਾਤ ਲਗਭਗ 9.30 ਵਜੇ ਪੀ.ਐਸ. ਸਿੰਘੋਨੀਆ ਦੇ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਰਾਜੇਂਦਰ ਪਾਠਕ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 12) ਨੂੰ ਖਰੀਆਹਾਰ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਆਇਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲਾ ਕਾ ਪੁਰਾ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਔਰਤਾਂ ਗੰਭੀਰ ਜਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਨਾਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹਨ, ਉਹ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਕਤ ਮਿਤੀ ਨੂੰ, ਪੀੜਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਰਵੇਸ਼, ਦੀਪਾ, ਮਾਇਆ, ਰੇਖਾ ਅਤੇ ਬੇਬੀ ਨਾਥੀ ਸਿੰਘ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 3) ਦੇ ਘਰ ਵਿਆਹ ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ - ਇੱਥੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਬਲਦੀ ਹੋਈ ਗਾਂ ਦੇ ਗੋਬਰ ਦੀ ਕੇਕ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਜਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਜ਼ਖਮੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਮੌਕੇ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਦਾ ਇੱਕ ਡੱਬਾ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ।

3. ਇਲਾਜ ਦੌਰਾਨ, ਦੀਪਾ ਦੀ 3 ਜੂਨ, 1994 ਨੂੰ ਸੜਨ ਕਾਰਨ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੀੜਤ ਮਾਇਆ 18 ਜੂਨ, 1994 ਨੂੰ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਦੀ ਤਾਬ ਨਾ ਝੱਲਦਿਆਂ ਦਮ ਤੋੜ ਗਈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ - ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 307 ਅਤੇ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ - ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਕੇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

4. ਵਿਦਵਾਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ 'ਤੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਸਾੜਿਆ ਗਿਆ ਗੋਬਰ ਦਾ ਕੇਕ ਸੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਧਾਰਾ 302, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਧਾਰਾ 304, ਭਾਗ I, ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ - ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਧਾਰਾ 304, ਭਾਗ I, ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦਸ ਸਾਲ (ਦੋ ਦੋਸ਼) ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 307, ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡਿਫਾਲਟ ਧਾਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

5. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ - ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ, ਇੱਥੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਇਹ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਸਾਰੇ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਰਾਜ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਹੈ।

6. ਰਾਜ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਸਮਝ

ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਵਿਵੇਕਪੂਰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ, ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਸਮਝ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗਲਤ ਸਮਝ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਕਤਲ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਉਸਦੇ ਇਸ ਕੰਮ ਨਾਲ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਜਲਣ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ - ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

7. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਿਧੀ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਜਿਸਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ - ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ।

8. ਅਸੀਂ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਘੋਖ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਸ ਸਾਂਝੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ - ਜਵਾਬਦੇਹ ਦਾ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ, ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਥਿਤ ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ (ਪੀਡਬਲਯੂ 5 ਅਤੇ 7) ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸਮਕਾਲੀ ਲੜੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਦੋਸ਼ੀ - ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਰ, ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ, ਸਾਰੇ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

9. ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਅਤੇ ਪੀੜਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। 12 ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਮਾਯਾ - ਜ਼ਖਮੀ (ਪੀਡਬਲਯੂ 1), ਨਥੀ ਸਿੰਘ (PW 3), ਜੁਗਰਾਜ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ 4), ਪਰਵੇਸ਼-ਜ਼ਖਮੀ (ਪੀਡਬਲਯੂ 6) ਅਤੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੋਮਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ 8), ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਰੋਧੀ ਬਣ ਗਏ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਥਿਤ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 5 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 7 ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਭੌਤਿਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ 5 (ਰੇਖਾ) ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਤਾਂ ਉਹ ਚੰਦਰਮਾ ਰਹਿਤ ਰਾਤ ਸੀ, ਇਲਾਕਾ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਰੌਸ਼ਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੋਬਰਨ ਸਿੰਘ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 7) ਨੇ ਇਸਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ। ਪੈਰਾ 8 ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੈਸ ਲਾਈਟ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ

ਕੱਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

10. ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅੰਤਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ 16.06.1994 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਘਟਨਾ ਤੋਂ 13 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ 28.06.1994 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਦੇਰੀ ਦੀ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

11. ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 136 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਟੁਕੜਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਰ ਇੱਥੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸਹੀ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਕਿ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੇ ਸਿੱਟੇ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

12. ਉਪਰੋਕਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਰੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਦਾ ਕੋਈ ਠੋਸ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ।

<u>ਡਿਸਕਲੇਮਰ :-</u> ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ